

המוסד לביטוח לאומי

National Insurance Institute

תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר - דצמבר 2018 דוח מנהלה

תיאור פעילות המוסד לביטוח לאומי לתקופה ינואר - דצמבר 2018

דוח מנהלה

דוח המנהלה ליום 31 בדצמבר 2018, סוקר את השינויים העיקריים בפעילות המוסד לביטוח לאומי (להלן - "המוסד") בחודשים ינואר - דצמבר, 2018. דוח המנהלה הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כמקשה אחת.

א. תיאור כללי

המוסד הוא תאגיד כשיר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית. המוסד הוקם בשנת 1954 ומעניק מאז הטבות וביטוח סוציאלי לתושבי מדינת ישראל על פי "חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995" (להלן - החוק).

בחוק הביטוח הלאומי מעוגנות תכניות לביטוח אזרח ותיק ושארים, אימהות, ילדים, נפגעי עבודה, נכות כללית, סיעוד, אבטלה, פשיטת רגל ופרוק תאגיד. לבד מגמלאות בכסף מעניק המוסד שירותי שיקום והכשרה מקצועית לנכים, לאלמנות ולנפגעי איבה, שרותי סיעוד ושירותי ייעוץ לקשישים.

המוסד מופקד גם על ביצוע חוקים נוספים והסכמים בתחום הביטוח הסוציאלי, אחד המשמעותיים בהם הוא חוק הבטחת הכנסה שנועד להגן על כל משפחה בישראל מפני אובדן הכנסה ולהבטיח קיום בסיסי לאוכלוסיות נזקקות. כמו כן במקרים בהם בחרה המדינה לתגמל אוכלוסיות מסוימות למרות שלא צברו זכויות ביטוחיות, המוסד אינו אלא צינור להעברת כסף זה - תשלום קצבה לא ביטוחית (קצבה הממונת על ידי הממשלה).

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן - "חוק הבריאות"). על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה המוסד מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה המוסד את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, על פי סעיף 13(א)(5) לחוק הבריאות מימון עלות סל הבריאות לקופות החולים מושלם מתקציב המדינה, כפי שנקבע מידי שנה בחוק התקציב השנתי. ההקצבה כאמור מועברת על ידי משרד הבריאות למוסד. המוסד מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה שנקבעה בחוק הבריאות.

ב. סביבה עסקית

המוסד כפוף להוראות חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה - 1995, והתקנות שהותקנו על פיו.

ג. תוצאות הפעילות:

תמצית דוחות על הביצוע הכספי (במיליוני ש"ח):

<u>2016</u>	<u>2017</u>	<u>2018</u>	<u>מחזור הפעילות</u>
			הכנסות מעסקאות שאינן חליפין:
43,860	46,972	49,712	הכנסות מדמי ביטוח
23,272	27,049	31,311	הכנסות מהעברות
67,132	74,021	81,023	
			הכנסות מעסקאות חליפין:
8,412	16,324	3,477	הכנסות מימון
802	989	884	כנסות אחרות
9,214	17,313	4,361	
			פעילות עבור אחרים:
21,918	23,032	24,260	תקבולים מדמי ביטוח בריאות
20,160	23,403	22,580	תקבולים עבור השלמת סל בריאות
<u>10,223</u>	<u>10,399</u>	<u>10,495</u>	תקבולים עבור גמלאות במימון אוצר המדינה ומשרד הביטחון
52,301	56,834	57,335	
128,647	148,168	142,719	סך מחזור הפעילות**
(52,301)	(56,834)	(57,335)	בניכוי סכומים שהתקבלו עבור אחרים
76,346	91,334	85,384	סך הכל הכנסות המוסד
			הוצאות
64,758	70,555	76,307	גמלאות ותשלומים אחרים (כולל תמיכות)
* 91,362	* 62,703	16,735	גידול בקרנות הביטוח
1,556	1,744	1,165	שכר ואחרות
157,676	135,002	94,207	סך הכל הוצאות
* (81,330)	*(43,668)	(8,823)	גרעון נטו לשנה

* הוצג מחדש, ראה ביאור יט לדוחות הכספיים.

**סך מחזור הפעילות - חושב בשנת 2018 לראשונה כולל גורמי חוץ.

הכנסות המוסד מדמי ביטוח ממעסיקים ומלא שכירים (כולל שיפוי האוצר) בשנת 2018 הסתכמו ב- 49,712 מיליוני ש"ח לעומת 46,972 מיליוני ש"ח בשנת 2017. סך הכל גידול נטו של 5.8%.

דמי ביטוח ממעסיקים:

שיעור הגידול בהכנסות דמי הביטוח ממעסיקים עמד על 5.4%, בין שנת 2017 לשנת 2018. השינוי נבע מהגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של המועסקים המורכב מגידול משוקלל של מספר המועסקים ורמת השכר.

דמי ביטוח מלא שכירים:

הגידול בהכנסות מלא שכירים בשיעור של 9.6% בשנת 2018 לעומת שנת 2017, נבע מגידול בנפח השכר החייב בדמי ביטוח של העצמאיים וכן מהפעמה האחרונה של מבצע הרחבת רשת.

הרכב הכנסות מדמי ביטוח (במיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	דמי ביטוח מעסיקים
5.3	40,299	42,458	הכנסות דמי ביטוח ממעסיקים
6.8	2,795	2,987	שיפוי אוצר
5.4	43,094	45,445	
	(214)	(221)	גידול בהפרשה לחובות מסופקים
5.4	42,880	45,224	סה"כ דמי ביטוח מעסיקים
			דמי ביטוח לא שכירים
7.6	3,986	4,290	הכנסות דמי ביטוח מלא שכירים
10	212	233	שיפוי אוצר
7.7	4,198	4,523	
	(106)	(35)	גידול בהפרשה לחובות מסופקים
9.6	4,092	4,488	סה"כ דמי ביטוח מלא שכירים
5.8	46,972	49,712	סה"כ הכנסות מדמי ביטוח

התפלגות הכנסות דמי ביטוח לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	דמי ביטוח מעסיקים
5.3	17,390	18,309	אזרח ותיק ושארים
5.4	7,445	7,847	ילדים
5.3	6,370	6,705	נכות כללית
6.1	5,255	5,578	נפגעי עבודה
5.7	3,803	4,020	אמהות
5.8	1,060	1,122	אבטלה
5.4	918	968	סיעוד
5.4	408	430	נפגעי תאונות
6	218	231	פשיטת רגל
7.7	<u>13</u>	<u>14</u>	הענקות מטעמי צדק
5.5	42,880	45,224	סה"כ

שינוי ב- %	2017	2018	דמי ביטוח מלא שכירים
9.4	1,912	2,091	אזרח ותיק ושארים
9.4	864	945	ילדים
8.2	668	723	נכות כללית
11.2	304	338	אמהות
15.3	235	271	נפגעי עבודה
11.1	72	80	סיעוד
8.3	36	39	נפגעי תאונות
-	<u>1</u>	<u>1</u>	הענקות מטעמי צדק
9.7	4,092	4,488	סה"כ

הכנסות מהעברות - הכנסות מהשתתפות תקציב המדינה מכוח סעיף 32 לחוק:

ההכנסות מתקציב המדינה הסתכמו בשנת 2018 ב-31,311 מיליוני ש"ח לעומת 27,049 מיליוני ש"ח בשנת 2017, גידול של כ-15.8%. הגידול נובע הן מהגדלת שיעור ההקצבה האחיד מ-50.58% בשנת 2017 ל-57.16% בשנת 2018 (שיעור משוקלל לשנת 2018 - 55.575%) והן מגידול בהיקף תקבולי דמי הביטוח הלאומי בשיעור של כ-5.9% המהווים בסיס להקצבה זו.

בנוגע לאופן חישוב הקצבת אוצר לפי סעיף 32 לחוק, ראה פירוט בביאור יז(ב) ו-18 לדוחות הכספיים.

התפלגות הכנסות מהעברות לענפי הביטוח השונים (במיליוני ש"ח):

ענף	2018	2017	שינוי ב-%
אזרח ותיק ושארים	10,950	9,383	16.7
נכות כללית	4,163	3,545	17.4
סיעוד	913	722	26.5
אימהות	6,849	6,228	10
ילדים	3,326	2,836	17.3
הענקות מטעמי צדק	9	8	12.5
פשיטת רגל	752	638	17.9
אבטלה	2,256	1,918	17.6
תאונות	838	708	18.4
נכות מעבודה	1,256	1,064	18
סה"כ	31,311	27,049	15.8

הכנסות מימון -

להלן הרכב הכנסות המימון (במיליוני ש"ח):

2018	2017	
8,020	7,835	ריבית על השקעות אג"ח
2,242	468	הפרשי הצמדה על השקעות אג"ח (1)
(6,808)	7,996	שיערוך/(שחיקת) אג"ח לפי שווי הוגן (2)
23	25	ריבית ואחרים
-----	-----	
3,477	16,324	סך הכל הכנסות מימון

(1) בשנת 2018 נרשמה עלייה במדד המחירים לצרכן בשיעור של 0.79%, לעומת עלייה של 0.4% בשנת 2017. שינוי זה גרם לגידול בהכנסות המוסד בהפרשי הצמדה על השקעותיו באגרות חוב.

(2) שחיקה והתאמת אגרות החוב לשווי הוגן כתוצאה מהשפעת התאמה לשווי הוגן בהתבסס על וקטור ריביות Zero Coupon בין השנים.

שווי הוגן והשימוש בוקטור ריביות

המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי ההוגן של אגרות החוב הינו מודל היוון תזרימי המזומנים בהתחשב בוקטור ריביות.

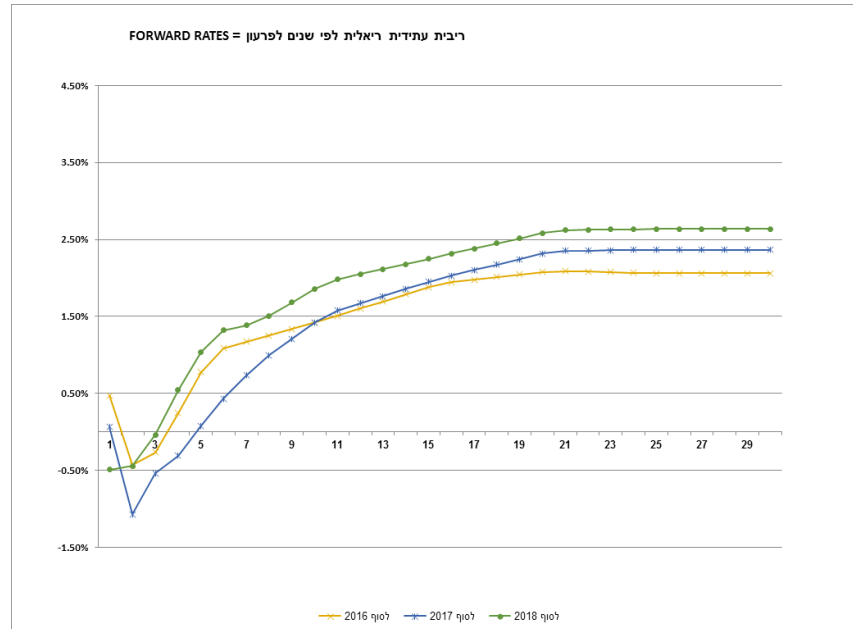
וקטור הריביות שהמוסד משתמש בו מבוסס על חישוב המתקבל מידי שנה מחברת "מרווח הוגן". גוף זה מחשב את עקום הריבית לצורך חישובי השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות הבלתי סחירים הכוללים את השקעות המוסד באגרות החוב של ממשלת ישראל, את ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח ואת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים בגין פנסיה תקציבית.

וקטור הריביות בשנת 2018 השפיע על שחיקת אגרות החוב בסכום של כ- 6.8 מיליארד ש"ח לעומת השפעת שיערוך אגרות החוב של וקטור 2017 בסכום של 8 מיליארד ש"ח. הפרש זה נגרם כתוצאה מעליה בתחזית של ריביות העקום לאורך השנים.

השינוי בוקטור הריביות בין שנת 2017 לבין שנת 2018 הביא לקיטון בקרנות הביטוח של כ-21 מיליארד ש"ח ראה פרוט בהמשך סעיף זה. ובקיטון ההפרשה לזכויות עובדים בסך של 0.3 מיליארד ש"ח.

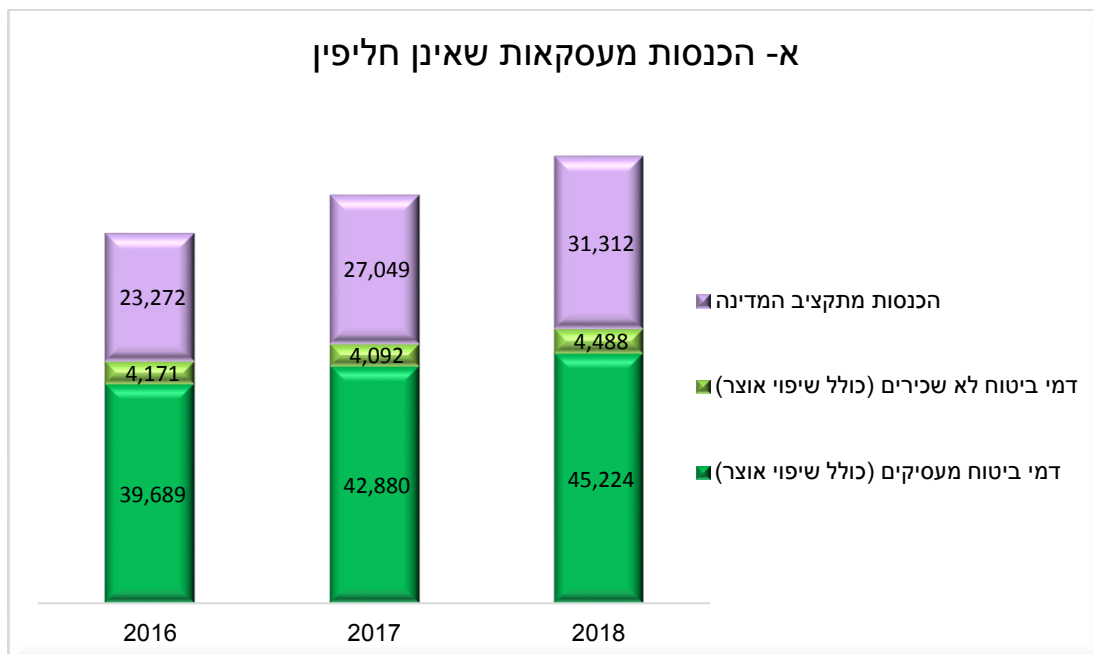

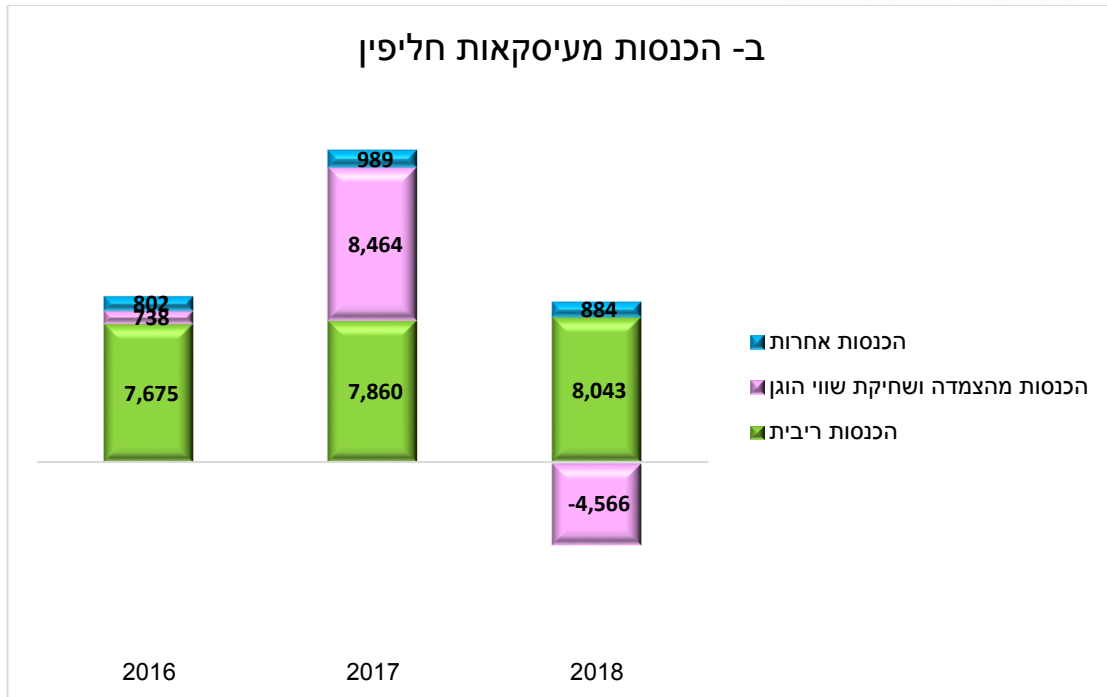
להלן גרף אשר מצביע על התנהגות עקום הריבית לשנים 2016-2018:

תרשים א - הכנסות מעסקאות שאינן חליפין (במיליוני ש"ח)

תרשים ב - הכנסות מעסקאות חליפין (במיליוני ש"ח)

פעילות עבור אחרים:

על מנת לשקף גם את הפעילות שמבצע המוסד עבור אחרים (ראה גם ביאור יג' לדוחות הכספיים), החל משנת הדו"ח ניתן ביטוי לתקבולים שגובה המוסד בעבור אחרים, בהתאם נכללו הסכומים כאמור המתייחסים לנתוני ההשוואה. פעילות זו מפורטת בפרק ו לדוח זה.

גמלאות ותשלומים אחרים:

הוצאות גמלאות כוללות תשלומים על פי החוק בלבד ואינן כוללות גמלאות הממונות על ידי משרדי ממשלה, בעיקר משרד האוצר ומשרד הביטחון, על פי סעיף 9 לחוק ועל פי חוקים והסכמים אחרים. תשלומים אחרים מתייחסים בעיקר לתשלומים בעין ותשלומים אחרים על פי חוק הכוללים: סיעוד, שיקום, סיוע משפטי, דמי קבורה, ריפוי לנפגעי עבודה וכדומה.

הוצאות גמלאות בשנת 2018 הסתכמו ב- 76,307 מיליוני ש"ח לעומת 70,555 מיליוני ש"ח בשנת 2017. עלייה של 8.2%.

השינוי בהוצאות הגמלאות נבע בעיקר מהסיבות הבאות:

עדכון הסכום הבסיסי המשמש לחישוב הגמלאות ב- 0.3%.

(1) גידול במספר מקבלי הגמלאות בשנת 2018 לעומת שנת 2017.

(2) השפעת שינויי חקיקה על גמלאות המוסד:

- אזרח ותיק ושארים - תוספת הותק משולמת החל משנת 2018 משנת הביטוח הראשונה ובנוסף לכך, החלה הפעימה השנייה של הגדלת קצבאות לאוכלוסייה הזכאית להשלמת הכנסה.
- גמלת נכות כללית- הגידול נובע ממספר שינויים כדלהלן:
 - א. העלאת סכום קצבאות הנכים.
 - ב. תשלום קח"נ (קצבה חודשית נוספת) אחיד לכל מקבלי הקצבה.
 - ג. העלאת תקרות הפטורות לחישוב הגמלה (הדיסריגארד).
- גמלת סיעוד -
 - א. העלאת שכר המינימום המהווה בסיס לחישוב שכר המטפלות.
 - ב. שינוי ברמות גמלת הסיעוד החל מחודש 11/2018.
 - ג. שינוי חקיקה לעיוורים לפיו יכנסו לרמה 2 בסיעוד.

פרוט הוצאות הגמלאות לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	
8	26,925	29,068	אזרח ותיק ושארים
14.6	13,604	15,592	נכות כללית
5.4	7,454	7,856	אמהות
11.1	6,374	7,082	סיעוד
(1.6)	7,825	7,698	ילדים
4.9	5,036	5,285	נפגעי עבודה
11.2	3,117	3,465	אבטלה
22.7	163	200	פשיטת רגל
13.5	37	42	נפגעי תאונות
(5)	20	19	הענקות מטעמי צדק
8.2	70,555	76,307	סה"כ

שינוי בקרנות הביטוח:

להלן פרוט עדכון קרנות הביטוח לפי ענפים (במיליוני ש"ח):

2017	2018	
(238)	7,729	אזרח ותיק ושארים
* 52,651	4,084	נכות כללית
3,728	(352)	נפגעי עבודה
6,563	5,274	סיעוד

62,704	16,735	סה"כ
--------	--------	------

*הוצג מחדש, ראה ביאור זיט' לדוחות הכספיים.

הסיבות העיקריות שגרמו לגידול בקרנות הביטוח הינן:

- שינויים דמוגרפיים ואחרים - גידול של כ-78 מיליארדי ש"ח בגין מקבלי קצבה חדשים מצד אחד, וקיטון של כ-49 מיליארדי ש"ח בגין תשלומי קצבאות בשנת 2018. סך הכל גידול נטו של כ-29 מיליארדי ש"ח.
- ריבית ההיוון ועדכון הסכום הבסיסי - שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות הינם וקטור ריבית של אגרות תלוש אפס (Zero Coupon). השינוי בוקטור הריביות בין שנת 2018 לבין שנת 2017 הביא לקיטון בקרנות הביטוח של כ-21 מיליארד ש"ח. מנגד, עדכון הסכום הבסיסי בשיעור עליית המדד (המשמש כבסיס לחישוב הגמלאות) הביא לגידול בקרנות ב-8 מיליארד ש"ח.

עיקרי השפעות החקיקה אשר הביאו לגידול בקרנות הביטוח בשנת 2018: קצבאות הנכים -

קרן הביטוח בענף נכות כללית חושבה לפי החקיקה החדשה בגין קצבאות נכים שנכנסה לתוקף ביום 1 במרס 2018. החקיקה הגדילה את קצבאות נכות כללית בצורה מהותית והביאה בשנת 2017 לגידול בקרן ביטוח של כ-42 מיליארד ש"ח (כ-27% ביחס לקרן הביטוח לסוף שנת 2016). בחישוב קרן הביטוח לשנת 2017 נלקחו בחשבון השינויים הבאים מתיקוני החקיקה:

- הגדלת קצבת הנכים לכלל זכאי קצבת נכות כללית ב-470 ש"ח לחודש.
- איחוד הקח"ן (קצבה חודשית נוספת) לכלל בעלי 100% אי יכולת השתכרות לתוך בסיס הקצבה, וייצובו ל-451 ש"ח לחודש.
- הגדלת קצבת השר"מ (שירותים מיוחדים) לרמות של 112%-ו-188% ב-200 ש"ח לחודש.
- תוספת של 235 ש"ח לחודש, לכל מי שעבר מקצבת נכות כללית לקצבת אזרח ותיק בגובה נכות, עד למרס 2018.
- תוספת עתידית לקצבה, כך שהקצבה החודשית המלאה לא תפחת מ-3,700 ש"ח לחודש לאחר פעימה עתידית שתכנס לתוקף לא מאוחר מיום 1 בינואר 2022.
- במסגרת החקיקה בנכות כללית הוכנס תיקון נוסף לפרק ההגדרות של חוק הביטוח הלאומי, לפיו הסכום הבסיסי יעודכן באופן הבא: "לעניין קצבת נכות המשתלמת לפי הוראות סימן ג' בפרק ט' וכל קצבה ששיעורה נגזר ממנה משנת - 2022 ואילך ב-1 בינואר של כל שנה לפי שיעור עליית השכר הממוצע, המעודכן באותו יום, לעומת השכר הממוצע המעודכן ב-1 בינואר של השנה הקודמת" (סע' משנה (4)).
- שינוי זה לא נלקח בחישוב קרן הביטוח בענף נכות כללית בדוחות הכספיים לשנת 2017 אולם נלקח בהצגה מחדש המתוארת בביאור זיט' לדוחות

הכספיים.

- לצורך החישוב להצגה מחדש הונח גידול ריאלי בשכר של 0.5%. ההצמדה של קצבת נכות לפי שיעור עליית השכר הממוצע גרמה לגידול של כ- 7 מיליארד ש"ח בקרן ביטוח נכות כללית.

חוק ההסדרים 2019 עבר בכנסת במרס 2018, וכלל בין השאר:

(א) רפורמה בסייעוד - על פי חוק ההסדרים 2019, נקבעו 6 רמות סיעוד במקום 3 הרמות היום. הרפורמה תחול ב-3 פעימות (נובמבר 2018, ינואר 2020 וינואר 2021) וצפויה להגדיל גמלאות סיעוד לזכאים ותיקים. זכאים ותיקים פירושו, זכאים שהצטרפו למערכת סיעוד לפני כניסת הרפורמה לתוקף, דהיינו שהצטרפו לפני נובמבר 2018. קרן הביטוח בענף סיעוד חושבה על פי הערכה של מינהל המחקר במל"ל באשר לעלות תוספת גמלאות סיעוד לזכאים ותיקים בכל פעימה ופעימה. סעיף זה בחוק ההסדרים הביא לגידול בקרן ביטוח סיעוד של כ- 4 מיליארד ש"ח (כ-10% ביחס לקרן ההתחלתית) (שנת 2017 - כ- 3 מיליארד ש"ח).

(ב) הקדמת פעימות תוספת ותק בקצבת אזרח וותיק - בחוק ההסדרים 2018-2017, נערך שינוי בשיטת חישוב תוספת ותק בקצבאות זקנה ושארים, כך שחישוב ותק ייעשה החל משנת הביטוח הראשונה. השינוי הוחל ב-4 פעימות בין השנים 2017 עד 2020. על פי חוק ההסדרים 2019, תוקן החוק כך שיוקדמו שתי הפעימות שנותרו משנים 2019-2020 לשנים 2018-2019. הקדמת הפעימות הגדילה בשנת 2017 את קרן ביטוח זקנה ושארים בכ-1 מיליארד ש"ח, השפעה שאינה מהותית ביחס לקרן ההתחלתית.

להלן שתי הפעימות לאחר ההקדמה:

- 1.1.18 תוספת ותק לאחר אכשרה 4 שנים (ישולם רטרוא)
- 1.1.19 תוספת ותק החל מהשנה הראשונה

הצגה מחדש של קרנות הביטוח -

הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2017 תואמו בדרך של הצגה מחדש על מנת לשקף בהם למפרע תיקון רישום יתרת קרנות הביטוח. ההצגה מחדש מבטאת גידול ביתרת קרנות הביטוח (קרן ביטוח נכות כללית) בסכום של 7,000 מיליוני ₪

שכר עבודה והוצאות כלליות -

הוצאות שכר עבודה והוצאות כלליות מוצגות בניכוי חלקם היחסי של האוצר וקופות החולים, הנובע מביצוע חוקים שונים בדבר מתן גמלאות ומביצוע חוק בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994.

הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות הוצאות בגין שכר שוטף ועדכון ההפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה מוצגות בניכוי השתתפות גורמי חוץ.

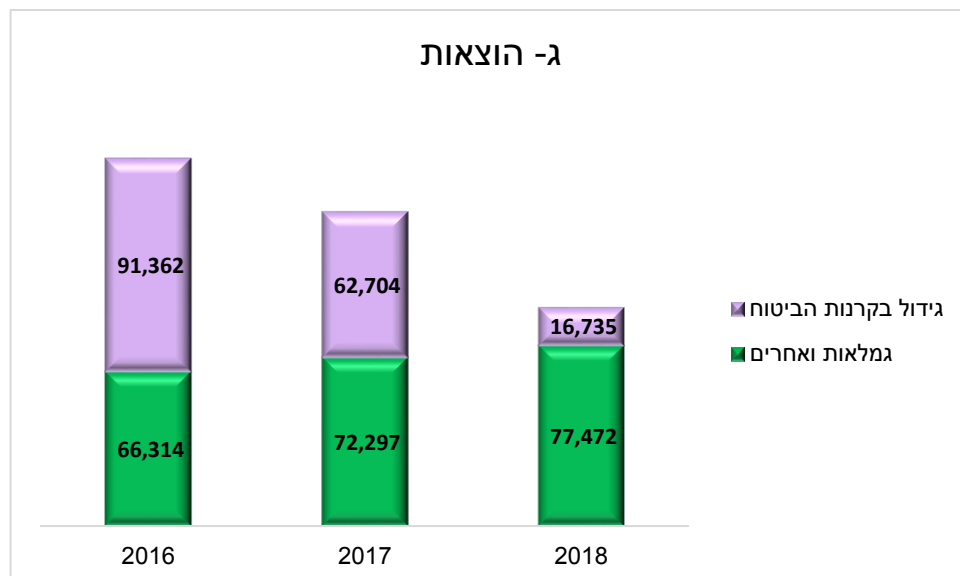
פרוט שכר עבודה ונלוות (במיליוני ש"ח):

2016	2017	2018	
1,062	1,132	1,145	שכר ונלוות
289	366	(331)	עדכון הפרשה לזכויות עובדים בגין פרישה
1,351	1,498	814	
(295)	(295)	(233)	בניכוי - השתתפות גורמי חוץ
1,056	1,203	581	סה"כ שכר ונלוות

הוצאות הנהלה וכלליות הסתכמו ב-584 מיליוני ש"ח בשנת 2018 (הוצאות בסך של 775 מיליוני ש"ח בניכוי 191 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ). בשנת 2017 סך ההוצאה הסתכמה בכ-539 מיליוני ש"ח (הוצאות בסך של 671 מיליוני ש"ח בניכוי 132 מיליוני ש"ח השתתפות גורמי חוץ). עיקר הגידול נובע מהפרשה לתביעות משפטיות בסכום של 108 מיליוני ש"ח בשנת 2018 לעומת הפרשה לתביעות משפטיות בסך 3.6 מיליוני ש"ח בשנת 2017.

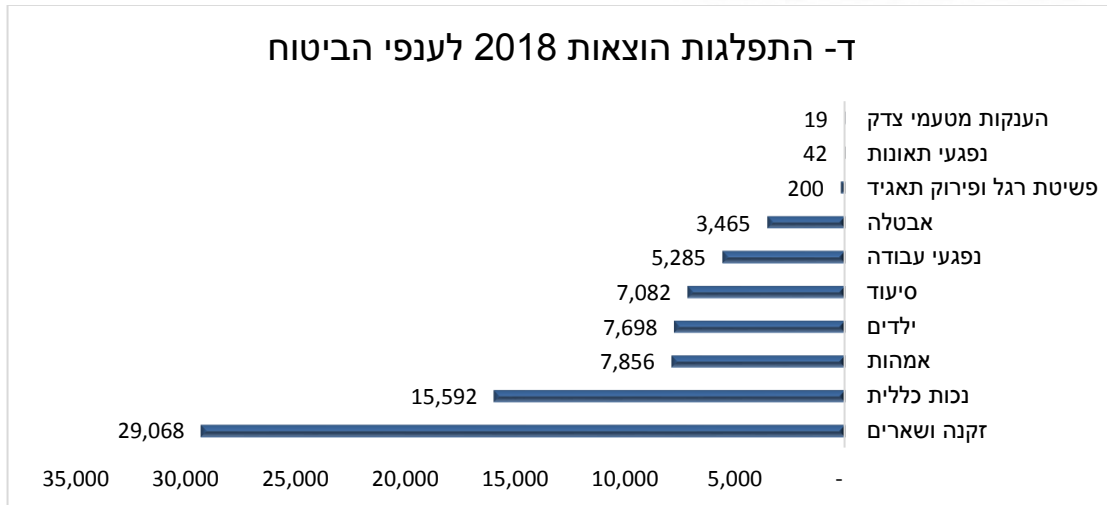
תרשים ג – הוצאות (במיליוני ש"ח)

תרשים ד - התפלגות הוצאות 2018 בין ענפי הביטוח (במיליוני ש"ח)

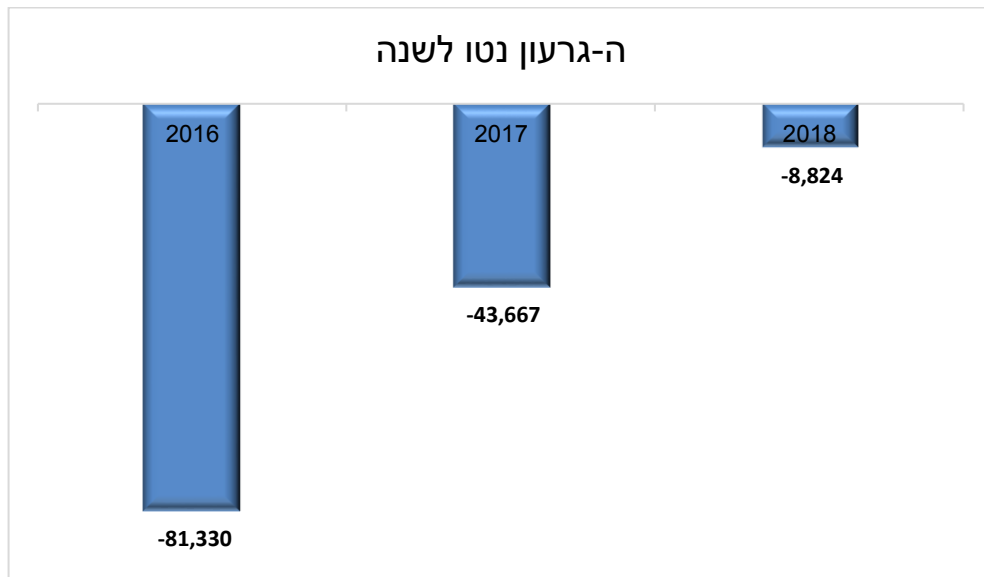

ד- התפלגות הוצאות 2018 לענפי הביטוח

תרשים ה- גרעון נטו לשנה (במיליוני ש"ח)

ד. מצב כספי

תמצית דוחות על המצב הכספי (במיליוני ש"ח):

2017	2018	
		נכסים שוטפים:
5,176	5,431	חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין - דמי ביטוח
20,231	21,276	חלות שוטפת - איגרות חוב של ממשלת ישראל
992	1,218	חובות הציבור
-	881	ממשלת ישראל
853	634	נכסים שוטפים אחרים

27,252	29,440	
		נכסים שאינם שוטפים:
241,359	246,763	איגרות חוב של ממשלת ישראל
1,998	1,156	ממשלת ישראל
1,625	1,719	נכסים אחרים
244,982	249,638	
272,234	279,078	סך הכל נכסים
6,158	6,078	התחייבויות שוטפות
		התחייבויות שאינן שוטפות:
6,262	5,935	התחייבויות בגין זכויות עובדים
* 705,876	722,612	קרנות הביטוח
750	-	התחייבות בגין חסכון ארוך טווח בענף ילדים
218	307	התחייבויות אחרות
713,106	728,854	
* (447,030)	(455,854)	גרעון בהון
272,234	279,078	סך הכל התחייבויות וגרעון בהון

*הוצג מחדש, ראה ביאור יט' לדוחות הכספיים.

סך המאזן ליום 31.12.2018 מסתכם ב- 279,078 מיליוני ש"ח לעומת 272,334 מיליוני ש"ח ליום 31.12.2017.

הנכסים השוטפים ליום 31.12.2018 הסתכמו ב- 29,440 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 10.5% מסך המאזן. הנכסים השוטפים ליום 31.12.2017 הסתכמו ב- 27,252 מיליוני ש"ח והיוו כ- 10% מסך המאזן באותו מועד.

ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2018 הסתכמו ב- 6,078 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 2.1% מסך המאזן, לעומת ההתחייבויות השוטפות ליום 31.12.2017 אשר הסתכמו ב- 6,158 מיליוני ש"ח והיוו כ- 2.7% מסך המאזן באותו מועד.

ליום 31.12.2018 למוסד הון חוזר חיובי בסך 23,362 מיליוני ש"ח לעומת 21,094 מיליוני ש"ח ב- 31.12.2017. היחס השוטף של המוסד ליום 31.12.2018 הוא 4.8 לעומת 4.4 ליום 31.12.2017. הגידול בהון החוזר נובע בעיקר מחוב ממשלת ישראל כלפי המוסד בשנת 2018 לעומת התחייבות המוסד כלפי האוצר בשנת 2017.

נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2018 הסתכמו ב- 249,638 מיליוני ש"ח ומהווים כ- 90% מסך המאזן, לעומת נכסים שאינם שוטפים ליום 31.12.2017 אשר הסתכמו ב- 244,982 מיליוני ש"ח והיוו גם הם כ- 90% מסך המאזן באותו מועד. נכסים שאינם שוטפים כוללים בעיקר את יתרת

השקעות המוסד באיגרות חוב של ממשלת ישראל, כאשר מדיניות המוסד הינה להשקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות, המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל (ראה גם באור 9 לדוחות הכספיים).

התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2018 הסתכמו ב- 728,854 מיליוני ש"ח ומהוות כ- 261% מסך המאזן, לעומת התחייבויות שאינן שוטפות ליום 31.12.2017 אשר הסתכמו ב- 706,106 מיליוני ש"ח והיוו כ- 259% מסך המאזן באותו מועד. עיקר הגידול בהתחייבויות שאינן שוטפות נובע מהגידול בקרנות הביטוח ועלייה במספר הזכאים הנכללים בחישוב קרנות הביטוח.

הגרעון בהון ליום 31.12.2018 הסתכם ב- 455,854 מיליוני ש"ח לעומת 447,030 מיליוני ש"ח ביום 31.12.2017. השינוי בגרעון בהון נובע בעיקר מתוספת בגרעון נטו השנה שהסתכם ב-8,823 מיליוני ש"ח.

חייבים בגין עסקאות שאינן חליפין, דמי ביטוח -

1. יתרת החייבים אינה כוללת חובות דמי ביטוח לאומי ממעסיקים לא פעילים בסך של 4.4 מיליארד ש"ח אשר הופרשו במלואם לחובות מסופקים (יתרה שנה קודמת - 4.3 מיליארד ש"ח). חובות אלו הינם חובות שנצברו במשך שנים וסיכויי הגבייה בגינם הינם קלושים.

2. העמקת גבייה -

2.1 הרמת מסך - בעקבות חוק ההסדרים לשנים 2017-2018, החל מה-1.1.2017 ניתן יהיה 'להרים את מסך ההתאגדות' ולהעביר חובות של בעלי חברה אחת שהעבירה פעילותה לחברה אחרת שיש לה אותם בעלי שליטה, לפי התנאים הקבועים בחוק.

2.2 ערבות - חוק ההסדרים לשנים 2017-2018 קובע, כי בעת הסדר חובות, ניתן יהיה לדרוש ערבות מבעל שליטה להסדר חוב של חברה שבבעלותו, אותה ניתן יהיה לממש דרך פקודת המיסים והגבייה.

חובות הציבור -

חייבים בגין פיצוי מצד שלישי - חובות הציבור כוללים חייבים בגין פיצוי מצד שלישי בסך של 712 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2018 ו- 598 מיליוני ש"ח ליום 31 לדצמבר 2017. בהתאם לסעיף 328 לחוק, במקרה בו שילם המוסד למבוטח גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחייב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, רשאי המוסד לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם ושהוא עתיד לשלם.

השקעה באיגרות חוב של ממשלת ישראל -

המוסד משקיע את יתרות הכספים באיגרות חוב מסדרות מיוחדות המונפקות עבורו על ידי ממשלת ישראל. האיגרות המונפקות הן משני סוגים בתנאים המופרטים להלן. ההשקעה בתקופת הדוח מתחלקת באופן שווה בין שני הסוגים.

- איגרות חוב מסוג "עיבל": איגרת ל- 20 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן בשיעור שנתי של 5.5%, המשולמת אחת לשישה חודשים, כאשר מדד הבסיס הוא המדד

- אשר פורסם בחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה התשיעית.
- איגרות חוב בריבית משתנה: איגרת ל-17 שנה הנושאת ריבית צמודה למדד המחירים לצרכן כאשר מדד הבסיס הוא המדד המתייחס לחודש ההשקעה. האיגרת נפרעת ב-12 תשלומים שנתיים החל מהשנה השישית. הריבית על איגרת זו נקבעת על פי מועד ההנפקה בשיטה שהוסכמה עם משרד האוצר והיא מותאמת לריבית על איגרות חוב, המונפקות על ידי הממשלה באותו חודש. שיעור הריבית הממוצעת לשנת 2018 הינו 0.38% (שנה קודמת 0.54%).
 - החל משנת 2009 איגרות החוב מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. המודל שיושם לצורך הערכת השווי ההוגן הוא מודל היוון תזרימי מזומנים לפי וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon).
 - יתרת איגרות החוב לפי שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2018 הינה 268,039 מיליוני ש"ח מזה סך של 21,276 מיליוני ש"ח הינו חלות שוטפת של אג"ח הצפויים להיפרע במהלך שנת 2018 (שנה קודמת - 261,590 מיליוני ש"ח מזה סך של 20,231 ש"ח שהוצגו בחלות שוטפת).
 - יתרת איגרות החוב לפי עלות מתואמת ליום 31 בדצמבר 2018 הינה 219,102 מיליוני ש"ח (שנה קודמת - 205,845 מיליוני ש"ח).
- במסגרת מתווה לחיזוק האיתנות הפיננסית של המוסד לביטוח לאומי ועצמאות תפקודו, הודיע המוסד בתאריך 12 בספטמבר 2018 לממשלת ישראל ולמשרד האוצר, על אי חידושו של הסכם השקעות העודפים עם ממשלת ישראל, החל מיום 1 בינואר 2019, במטרה לקבל לידיו את כספי המוסד ולהשקיע את העודפים המצטברים באופן עצמאי, להלן "הסכם השקעת העודפים".
- בהתאם לבקשת משרד ראש הממשלה ומשרד האוצר, נחתם ביום 6 בינואר 2019 הסכם בין הביטוח הלאומי לבין נציגי הממשלה, לפיו חודש הסכם השקעת העודפים של הביטוח לאומי בכפוף למספר שינויים ובתנאים כדלקמן:
- משרד האוצר התחייב לא להפחית במהלך שנת 2019 את הריבית על איגרות החוב, בגין עודפי הביטוח הלאומי המושקעים בידיו.
 - ככל שהוצאות השוטפות וההתחייבויות על פי דין של המוסד לביטוח לאומי לשנת 2019 יעלו על האומדן הצפוי של האמור לשנת 2019, המוסד יהיה ראשי להשתמש בתקבולי האג"ח לצורך כיסויין.
 - החל מיום 1 למרץ 2019 הביטוח הלאומי יהיה רשאי להודיע בכל עת על ביטול ההסכם להשקעת העודפים, וזאת בהודעה מוקדמת של לא פחות מחודשיים ימים.
 - צוות מו"מ בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה ובהשתתפות מנכ"ל הביטוח לאומי, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, מנכ"ל משרד הרווחה והשירותים החברתיים, הממונה על

התקציבים במשרד האוצר והחשב הכללי, ידון בנושאי האיתנות הפיננסית של הביטוח הלאומי ועצמאות תפקודו, בהתאם לבקשות שהועברו ע"י הביטוח הלאומי. נכון למועד אישור הדוח לא חלה התקדמות במשא ומתן כאמור בהסכם שנחתם. בהתאם להחלטת מנהלת המוסד וועדת הכספים בכוונת המוסד להודיע על ביטול ההסכם.

מדידת ההתחייבות בגין קרנות הביטוח והשקעות באיגרות חוב לפי שיטת השווי ההוגן

מדידה חשבונאית - בהתאם לחשבונאות קיים מדרג מסוים ביחס למקורות המידע המורכב משלוש רמות המבוססות על נתוני שוק נצפים לעומת הערכות סובייקטיביות של הישות המדווחת:

רמה 1 - מחירים מצוטטים בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.

רמה 2 - אין שוק פעיל, אך קיים מכשיר שמאוד דומה לו בשוק פעיל.

רמה 3 - נתונים שאינם נצפים בשוק - החישוב מתבצע בהתאם למודלים.

מאחר והמוסד לביטוח לאומי משקיע את יתרות המזומנים שלו באיגרות חוב שאינן סחירות ושאין להן שוק פעיל, החישוב מבוצע ע"פ רמה 3. המודל אשר יושם לצורך הערכת השווי הוא מודל היוון תזרימי המזומנים בוקטור ריבית. ומאחר והשקעות המוסד באיגרות חוב מיועדות, מהוות חלק ממקור ההכנסה לכיסוי קרנות הביטוח הוצגו אף הן לפי שיטת השווי ההוגן ובאותה ריבית.

מדידת השקעותיו באיגרות חוב והתחייבויות המוסד לביטוח לאומי על פי אותו בסיס מביא ל"הקבלה חשבונאית" נאותה ולהצגה רלוונטית. כמו כן, ההצגה החשבונאית כאמור עולה בקנה אחד עם הוראות התקינה הבינלאומית.

נכסים בלתי מוחשיים - פרויקט תבל

המוסד לביטוח לאומי אישר ומממש את פרויקט תבל, פרויקט לחידוש מערכות המידע של המוסד אשר מטרתו להסיר חסמים טכנולוגיים ותהליכיים ולאפשר למוסד לממש את ייעודו בצורה מיטבית לרווחת מבוטחיו.

הפרויקט החל בשנת 2010. הפרויקט כולל הקמה של תשתיות טכנולוגיות ויישומיות חדשות, אשר תשמשנה את דור העתיד של כלל מערכות המוסד.

מערך תבל מיועד לשרת את תהליכי העבודה הרבים והמגוונים המתבצעים במוסד ואת כלל עובדי המוסד, תוך דגש על שיפור משמעותי בחוויית הלקוח הפונה לקבלת שירותים במוסד.

לאור ההיקפים הכספיים המשמעותיים שהושקעו בפרויקט ודחייה במועדי העלייה לאוויר של חלק מהמודלים, נעשתה בשנת 2017 בחינה מקיפה של העקרונות ושל הכלים שפותחו. לאחר בחינה זו נתקבלו החלטות לעניין המשך הפרויקט ומימוש ההשקעות שנעשו ועוד יעשו, כל זאת תוך חיזוק ושיפור הבקורות והפיקוח השוטף על התכולות שמתקבלות, על לוחות הזמנים שנקבעו ועל ההוצאה התקציבית שאושרה.

במהלך שנת 2018 החלה פריסה והטמעה של חלק מהפרויקט להערכת מינהלת המוסד רוב החסמים הטכנולוגיים הוסרו והישימות הטכנית להשלמת הפרויקט גבוהה.

התחייבות בגין חסכון ארוך טווח בענף ילדים -

במסגרת חוק ההסדרים לשנים 2015-2016, נקבעה בסעיף 74 זכאותו של ילד לחסכון ארוך טווח. בהתאם לכך, נקבע כי המוסד יעביר, בעד כל ילד שמשלמת בעדו קצבת ילדים, אחת לחודש, סכום של 50 ש"ח לחודש לטובת חסכון ארוך טווח של הילד, להלן - "סכום החיסכון". סכום החסכון יחסך בעד כל חודש לטובת הילד ועד הגיעו לגיל 18, להלן - "סכום החסכון הצבור". סכום החסכון הצבור הכולל לא יהיה ניתן להעברה, לשעבוד או לעיקול.

בנוסף המוסד יעביר לסכום החיסכון הצבור הכולל, סכום נוסף של 500 ש"ח (250 ש"ח בהגיע הילד הזכאי לגיל 3 ו-250 ש"ח נוספים בהגיע הילד לגיל 12/13). כמו כן, במידה והילד לא משך את הסכום הצבור או חלקו קודם לכן, סכום נוסף של 500 ש"ח בהגיע הילד הזכאי לגיל 21 (להלן - סכום המשיכה השני).

הזכאות לקבלת החסכון הינה החל מיום ה-1 במאי 2015. יחד עם זאת העברת כספי החסכון בפועל על ידי המוסד החלה ביום 1 בינואר 2017.

התחייבות המוסד בגין סכום החסכון לתקופה מיום 1 במאי 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 מסתכמת ב- 2,700 מיליוני ש"ח, כאשר חלק ההתחייבות בסך 1,950 מיליוני ש"ח שולמו בשנים 2017 ו-2018. יתרת ההתחייבות לאזרחים בסך 750 מיליוני ש"ח תשולם בשנת 2019.

מימון תכנית החיסכון לתקופה מיום 1 במאי 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינה על חשבון אוצר המדינה. בשנת 2016 העביר האוצר למוסד, כחלק מהמימון כאמור לעיל, סך של 1,539 מיליוני ש"ח בדרך של הגדלת יתרת השקעות באג"ח, ובשנת 2017 העביר מימון נוסף של 362 מיליוני ש"ח. היתרה ליום 31 בדצמבר 2018 בסך 797 מיליוני ש"ח תמומן במהלך שנת 2019 ע"י האוצר.

קרנות הביטוח -

קרנות הביטוח הן אומדני התחייבויות של ענפי הביטוח בסוף שנת הדיווח כלפי המבוטחים, שלגביהם נוצרה עד יום המאזן עילה לזכאות לגמלה. קרנות הביטוח מתייחסות לענפים: אזרח ותיק ושארים, נכות כללית, נפגעי עבודה וסיעוד. הקרנות מבוססות על תחשיבים אקטואריים, על בסיס הנחות יסוד שנקבעו על ידי מנהלת המוסד.

חישוב ההתחייבות נערך על פי סכום הקצבה העומד לזכות המבוטח ביום המאזן, תוך התאמה לשינויים הצפויים בסכום הקצבה לפי החוק במועד החישוב, כגון למשל הפעימות הרשומות בחוק שיגדילו את הקצבה בעתיד.

קרנות הביטוח מוצגות לפי שיטת השווי ההוגן. שיעורי הריבית בהם נעשה שימוש בחישוב הערך הנוכחי של ההתחייבויות בגין קרנות הביטוח הינם וקטור ריביות של איגרות תלוש אפס (Zero Coupon) "חסרות סיכון" וצמודות למדד.

הגידול בהתחייבויות בגין קרנות הביטוח בשנת 2018 הסתכם ב- 16,735 מיליוני ש"ח, לעומת גידול של 62,704 מיליוני ש"ח בשנה קודמת.

פרסום דו"ח אקטוארי תלת שנתי -

בינואר 2017, בהתאם לדרישה בסעיף 24(ב) לחוק הביטוח הלאומי, פרסם המוסד דין וחשבון אקטוארי מלא (להלן: "הדו"ח המלא") המבוסס על נתוני 31.12.2013. הדו"ח המלא מספק הערכה למצבו הפיננסי ארוך הטווח של המוסד ויכולתו להמשיך ולשלם בצורה יציבה ועקבית את הקצבאות הגבייתיות¹ בעתיד, בהינתן מערכת הכללים לגבי התקבולים והתשלומים כפי שמוגדרים בחוק, ובהתחשב בסביבה הדמוגרפית כפי שמפורסם מעת לעת על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובסביבה הכלכלית הצפויה כפי שנדונה בצוות של נציגים מומחים מהביטוח הלאומי, משרד ראש הממשלה (כולל המועצה הלאומית לכלכלה), משרד האוצר ובנק ישראל.

הדו"ח המלא כולל באומדניו ותחזיותיו הנחות מאקרו כלכליות לגבי התפתחות שיעור התעסוקה, התפלגות השכר הנוכחית והעתידית תוך התייחסות לקבוצות אוכלוסייה ייחודיות. יחד עם התחזיות הדמוגרפיות מחושבת תחזית ליכולת העמידה של הביטוח הלאומי בהתחייבות לתשלום כל הקצבאות הגבייתיות בעשורים הקרובים. במסגרת התקבולים נכללים דמי הביטוח, תקבולי הריבית על החוב למבוטחים, תקבולי השיבוב וכן השתתפות הממשלה כפי שנקבע בסעיף 32 לחוק.

בשונה מחישובים אלה הגרעון בהון המוצג בדוחות הכספיים כולל אומדנים להתחייבויות לתשלום רק של קצבאות גבייתיות מסוימות ותקבולים קיימים של דמי ביטוח, אך הוא לא כולל התחייבות בגין תשלומי אותן קצבאות גבייתיות שלגביהם לא נוצרה עד יום המאזן עילה לשלמן ולא תקבולי דמי ביטוח צפויים. הוא גם לא כולל הכנסות עתידיות מהשתתפות הממשלה (סעי' 32), שיבוב וריבית הצפויות בעתיד. בנוסף הוא לא כולל את השפעת ההגדלה בתקבולי דמי ביטוח כתוצאה מהעלייה הצפויה בעתיד בהכנסות מעבודה של המבוטחים הקיימים.

כמו כן, הדו"ח הכספי לא כולל הכנסות עתידיות מתקבולי דמי ביטוח ממבוטחים שכבר נולדו ויצטרפו בעתיד ובוודאי שלא ממבוטחים פוטנציאליים שייולדו במהלך תקופת התחזית ויגיעו לגיל תשלום דמי ביטוח. מכאן שתמונת המצב המוצגת בדו"ח הכספי, שנעשה ע"פ כללי חשבונאות והנחות כאמור שונה בהשוואה לדו"ח המלא. כמו כן, כאמור קרנות הביטוח שמוצגות במאזן מחושבות בגין ארבעה ענפים בלבד וזאת בשונה מהדו"ח המלא, המרחיב ומציג תמונה מלאה של מחויבות המוסד לטווח ארוך בגין כל הגמלאות הגבייתיות וגם כולל אוכלוסייה שעדיין אינה זכאית לגמלה במועד הדו"ח המלא ואוכלוסייה שצפויה להיוולד בתקופת התחזית.

¹ הנתונים הכלולים בדו"ח המלא מתייחסים לקצבאות גבייתיות, שהינן על פי חוק הביטוח הלאומי ואינם כוללים תחשיב עבור קצבאות שהינן באחריות גופים אחרים שפועלים עם המוסד, בהתאם לסעיף 9 בחוק והסכמים מיוחדים.

במסגרת הדו"ח המלא מוצגת התפתחות בתזרים של התקבולים והתשלומים של המוסד על פני השנים. עודף/גרעון בתזרים זה מחושב כהפרש בין התקבולים השוטפים - דמי ביטוח, השתתפות האוצר, הכנסות משיבוב וריבית על נכסי המוסד (אגרות חוב של ממשלת ישראל, להלן - "אג"ח מדינה") לבין התשלומים השוטפים - תשלומי קצבאות והוצאות מינהל (שכר עבודה, הנהלה וכלליות ועוד).

עיקרי מסקנות הדו"ח המלא שפורסם בינואר 2017 הם שבהינתן מערכת הכללים לגבי התקבולים והתשלומים כפי שמוגדרים בחוק, ובהתאם לתחזיות שינויים באוכלוסייה ובשכר, המוסד לא יוכל לעמוד במלוא התחייבויותיו בעוד כ-25 שנה מבלי לנקוט צעדים מתקנים. על פי הדו"ח המלא, החל משנת 2026 התשלומים צפויים להיות לראשונה גבוהים מהתקבולים, ומשנה זו ואילך המוסד יצטרך להשלים את תשלומי ההתחייבות מפירעונות אג"ח מדינה, עד שבשנת 2045 צפויה יתרת ההשקעה באג"ח המדינה להתרוקן וללא מימון נוסף לא יוכל המוסד לשלם את מלוא התחייבויותיו על פי החוק.

תהליך כזה של התרוקנות יתרות הרזרבה, צפוי לערער את אמון ציבור המבוטחים לגבי עתיד זכויותיהם ולדרבן את קובעי המדיניות לעשות מעשה הרבה לפני התרוקנות הקופה, היות שהתרוקנות כזאת צפויה להתרחש בתהליך משברי.

כמו כן, הדו"ח המלא מציג את ההשפעה ההולכת וגדלה של הגרעון התזרימי שייווצר בתקציב המדינה, גם במצב בו עודפי הגביה מועברים לאוצר, בהיעדר צעדים מתקנים. בהיעדר טיפול בגרעון האקטוארי באופן רציונלי (העלאת גיל הזכאות לקצבת אזרח ותיק לנוכח הגידול בתוחלת החיים ובצוק העיתים העלאה מידתית של דמי הביטוח) ההשפעה של הגרעון התזרימי שייווצר, על תשלומי האוצר הנדרשים לכיסוי התחייבות הביטוח הלאומי, באמצעות ההלוואות שהביטוח הלאומי הפקיד ברשותו, תלך ותגדל. לכאורה קיצוץ קצבאות, שנוגד את עקרון ההסתמכות הביטוחית והביטוח הלאומי מתנגד לו בהיבטים הציבורי והחברתי כאחד, גם מהווה פתרון לצמצום הגרעון האקטוארי. בהקשר זה יש לזכור שרמת הקצבאות בישראל נמצאת בקצה הנמוך בכל ההשוואות מול מדינות ה-OECD.

בהיעדר תכנית מושכלת המוסד יידרש לממן את הוצאותיו מריבית ו/או מפירעונות אג"ח מדינה שהוא מקבל מהאוצר. מאחר ובשנים אלו, ככל שתתגבש הסכמה בדבר העברת עודפי הגביה לתקציב המדינה, הסכומים יצטמצמו ולכן צפוי להיווצר עומס ניכר על תקציב המדינה. בהמשך האוצר אף יידרש למימון נוסף על תשלומי השוטפים למוסד בהתאם להוראות החוק הקיימות (סעי' 32), כך שהמוסד יוכל לעמוד בהתחייבויותיו על פי החוק. למצב משברי זה יש פתרונות שונים וסבירים שמוצעים על ידי הביטוח הלאומי.

הדו"ח התלת-שנתי הבא מתוכנן להתפרסם בסוף 2019. במידה שלא יהיו שינויים בחקיקה אזי כיסוי התשלומים על ידי התקבולים יהיה חלקי יותר עקב אי העלאת גיל הזכאות לנשים, הגדלת הזכויות

בנכות, בסיעוד, בקרב עקרות בית ועולים חדשים בקשר לתשלום תוספת ותק. תהליכים אלה יקדימו את הגירעון ואת ירידת יתרת הנכסים ומאידך ישפיעו על העלייה בשכר ובתעסוקה בכיוון שיפור היציבות הפיננסית.

יחד עם זאת, ככל שלא יתקבלו החלטות שייתנו מענה לחישובים האקטואריים, כך האי-וודאות לגבי מעמדו העצמאי של הביטוח הלאומי גדלה והסיכון לאיתנות הפיננסית ימשיך ויגדל. בנוסף, האיתנות החברתית בסיכון הולך וגדל עם היעדר העצמאות מאחר שככל שלא ינקטו הצעדים המחויבים, בסופו של דבר עלולים לקצץ בקצבאות הנמוכות בלאו הכי, דבר שיפגע באיתנות החברתית.

אירועים מהותיים לאחר תקופת הדוח

בחודשים דצמבר 2018 ועד לחודש פברואר 2019 התקבלו מספר תיקוני חקיקה, ביניהם חוק ההסדרים לשנת 2019, העשויים להשפיע על תקציב המוסד, החל משנת הכספים 2019. להלן פרוט תיקוני החקיקה העיקריים ואומדן מנהלת המוסד על היקפו -

1. דמי ביטוח וגבייה:

- תיקון שיעור השתתפות אוצר בסעיף 32(א):
במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2019 תוקן סעיף 32 לחוק הביטוח הלאומי, כך ששיעור הקצבת אוצר המדינה באחוזים מתקבולי המוסד בכל שנת כספים, לפי ענפי ביטוח (הקבועים בלוח י' לחוק), יהיה כדלהלן:

2019 - 55.96%

2020 - 55.74%

2021-2023 - 56.04%

2024 ואילך - 57.04%

אומדן הגידול במונחים כספיים במיליוני ש"ח:

שנת 2019 - 1,165.

שנת 2020 - 1,865.

שנים 2021-2023 - 2,015 לכל שנה.

שנת 2024 ואילך - 2,515 כל שנה.

2. הסדרת השיבוב בפיצויי תאונות דרכים בחוק

נקבע כי בכל הקשור לתביעות לפי חוק הפיצויים יחול הסדר התחשבנות כולל שבמסגרתו יועבר מידי שנה מחברות הביטוח סכום קבוע שייקבע בתקנות על ידי שר האוצר. כמו כן, לגבי תאונות דרכים שהתרחשו לאחר 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה מהמוסד, יקבע בתקנות סכום כולל חד פעמי שיש להעביר למוסד ואופן פריסתו.

גמלאות:

2.1 גמלת סיעוד -

- שינוי ברמות גמלת הסיעוד - קביעת 6 רמות סיעוד במקום 3 רמות הקיימות כיום, שיוחלו בשלוש פעימות החל מחודש נובמבר 2018. הרמה הנמוכה תאפשר 3 אופציות:

- גמלה כספית של 1,408 ש"ח בחודש.
 - שירותי סיעוד בעין של 5.5 יחידות שירות (עם אפשרות להמרת חלק מהיחידות בכסף).
 - מימוש 9 יחידות שירות בשירותים הנוספים בחוק (מרכזי יום, לחצן מצוקה ועוד).
- בפעימה השלישית ברמות 2-6 תינתנה גמלאות בשיעור 10-30 יחידות שירות שבועיות. ברמות 3-6 תהיה הבחנה בשיעורי הגמלאות בין מעסיקי מטפלות ישראליות לבין מעסיקי מטפלות זרות, כך שהעסקת מטפלות ישראלית תזכה בגמלאות גבוהות יותר. ברמות 2-6 ברירת המחדל תינתן בעין, 4 יחידות בכל רמה ניתן לקבל בכסף לבחירת הזכאי. מאמצע 2019 תהיה אפשרות להמרת עד כשליש מהקצבה בכסף.
- תוספת השעות תחול על מאגר המבוטחים הקיים ואילו הזכאים החדשים יכנסו למתווה החדש.
- במתווה החדש, סיעודיים בודדים יעלו באופן אוטומטי לרמת הסיעוד הבאה ביחס לרמת התלות שלהם.
- בני 90 ומעלה שיקבלו 6 נקודות תלות - יועלו לרמה הרביעית. עיוורים שייכנסו לקצבת הסיעוד לרמה 1 יועלו אוטומטית לרמה 2.
- אומדן השינוי במונחים שנתיים הוא 300 מיליון ש"ח ב-2019 ועליה עד לכ- 470 מיליון ש"ח ב-2021.**

- מיצוי זכויות בקרב זכאים בודדים שהועברו מרמה 5 לרמה 6. אומדן השינוי במונחים שנתיים הוא 100 מיליון ש"ח.
- זכאים שמצבם קשה ומורכב במיוחד הזקוקים להשגחה מתמדת והינם בודדים אשר הועברו מרמה 5 לרמה 6. אומדן השינוי במונחים שנתיים הוא 35 מיליון ש"ח.

2.2 גמלת אזרח ותיק ושאינים -

הקדמת פעימות תוספת ותק בזקנה:
בחוק ההסדרים בשנים 2017-2018 נערך שינוי בשיטת חישוב תוספת הותק בקצבת זקנה, כך שחישוב הותק ייעשה החל משנת הביטוח הראשונה ולא כפי שנהוג היום החל בשנה ה-11. השינוי הוחל ב-4 פעימות בין השנים 2017 ועד שנת 2020.

בחוק ההסדרים לשנת 2019 תוקן החוק כך שיוקדמו שתי הפעימות שנותרו משנים 2019-2020 לשנים 2018-2019.

בשנת 2019 יחלו לשלם תוספת החל מהשנה הביטוחית הראשונה. אומדן השינוי במונחים שנתיים הוא כ- 570 מיליוני ש"ח.

2.3 גמלת נכות כללית וילד נכה-

פעימות עתידיות לפי הסכם עם הנכים ב- 2020 ו-2021 כולל הצמדת קצבת הנכות לשכר הממוצע.

אומדן השינוי לכל הסכם הנכים: 4.341 מיליארד ש"ח.

2.4 גמלת ילדים -

תשלום רטרואקטיבי של עד שנה למי שלא רשם את ילדו תוך 30 יום מהלידה. אומדן השינוי במונחים שנתיים הוא 51 מיליוני ש"ח.

ה. פעילות עבור אחרים

דמי ביטוח בריאות:

ב-1 בינואר 1995 נכנס לתוקף חוק ביטוח בריאות ממלכתי. ממועד תחולת החוק מנועות קופות החולים לגבות דמי ביטוח לכיסוי סל הבריאות. על פי סעיף 15 לחוק הבריאות גובה המוסד מהמבוטחים דמי ביטוח בריאות בדרך שבה הוא גובה דמי ביטוח לאומי מהעובדים השכירים והלא שכירים, ואילו ממקבלי הגמלאות גובה המוסד את דמי ביטוח הבריאות ישירות מהקצבה. כמו כן, השלמת מימון סל הבריאות מועברת אף היא ממשרד הבריאות למוסד. המוסד מחלק את כספי דמי ביטוח הבריאות שגבה יחד עם כספי השלמת הסל לקופות החולים על פי נוסחת הקפיטציה (נוסחת החלוקה) שנקבעה בחוק הבריאות.

השתתפות בהוצאות מינהל -

על פי הוראות סעיף 15(ג) לחוק הבריאות, נושאות קופות החולים בחלק יחסי מהוצאות הנהלה וכלליות בשיעור שנקבע בתקנות ביטוח בריאות ממלכתי (הוצאות המוסד), התשנ"ה - 1995. השתתפות קופות החולים מוגבלת לתקרה של 0.5% מתקבולי דמי ביטוח בריאות (לא כולל הוצאות שמיוחסות באופן ישיר). השתתפות קופות החולים בשנת 2018 בהוצאות המוסד הסתכמו ב- 121.3 מיליוני ש"ח (שנת 2017 - 115.2 מיליוני ש"ח).

להלן נתוני גביית דמי ביטוח בריאות (במיליוני ש"ח):

גידול ב- %	2017	2018	גביית דמי ביטוח בריאות
5.4	18,642	19,640	מעסיקים

5.8	2,389	2,528	לא שכירים
4.6	1,994	2,086	גבייה ממקבלי גמלאות
-	6	6	סעיף 58
5.3	23,032	24,260	סה"כ לפני ניכויים
-	(4,539)	(4,520)	ניכויים על פי חוק
6.7	18,493	19,740	סה"כ דמי ביטוח בריאות

השלמת סל וקרן לנפגעי תאונות (במיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	
(3.6)	22,910	22,078	השלמת סל - שנה שוטפת
2.0	492	502	קרן לפצועי נפגעי תאונות
(3.5)	23,402	22,580	סה"כ להעברה לקופות

תשלומי גמלאות מכח סעיף 9 לחוק, הסכמים וחוקים שונים:

המוסד מבצע תשלומי קצבאות שאינן נכללות בחוק הביטוח הלאומי. תשלומים אלו ממומנים על ידי אוצר המדינה ומשרד הבטחון. קצבאות אלה אינן נחשבות כגמלאות גבייתיות ועל כן לא מופיעות כהוצאה בדוחות על הביצוע הכספי. בשנת הדוח 2018 לראשונה הוצגו תקבולים אלו בדוח הכספי כחלק מסך מחזור הפעילות של המוסד.

השתתפות בהוצאות מינהל -

על פי הוראות סעיף 9(ב) לחוק נושאת הממשלה בחלק יחסי מהוצאות המינהל שהיו בפועל, כאשר סכום זה נאמד על יסוד חלוקת ההוצאות המנהליות לכל ענפי הביטוח. על פי שיעור ההשתתפות מחוייבת הממשלה בהוצאות שיש למוסד על בסיס מצטבר.

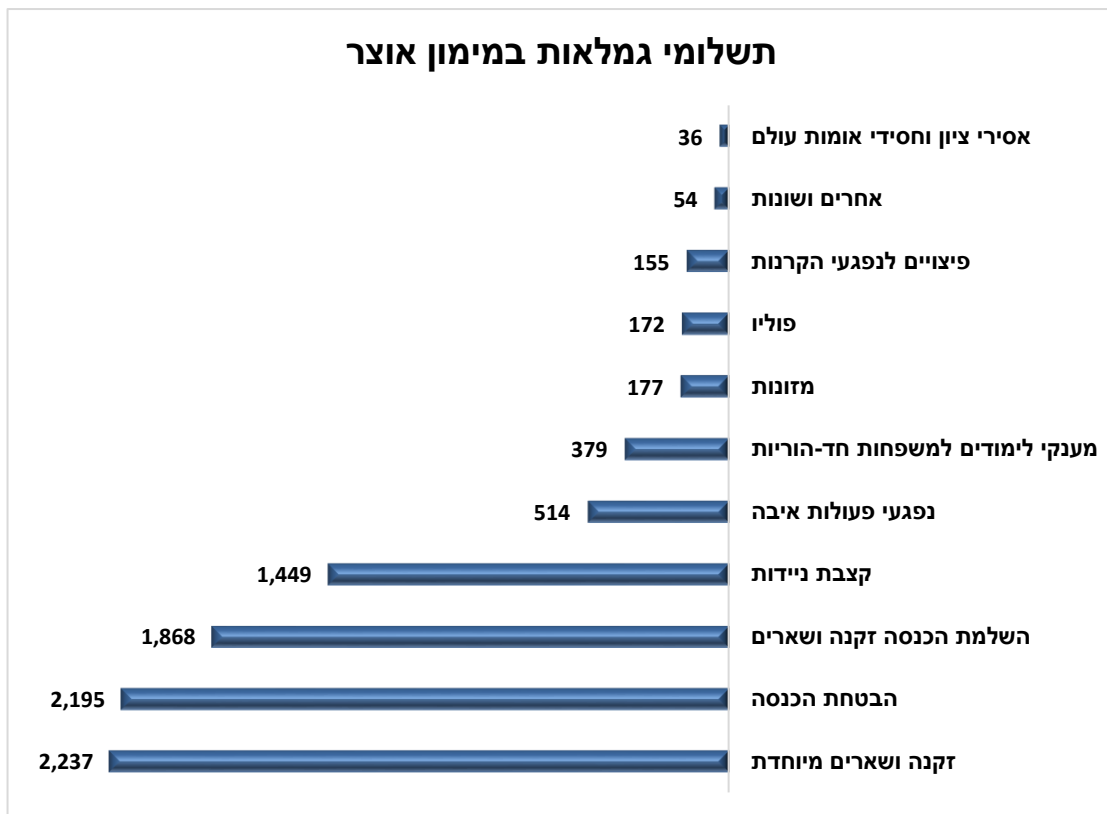
תשלומי גמלאות שבמימון משרד האוצר (במיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	גמלה
1.2	2,169	2,195	הבטחת הכנסה
16	1,929	2,237	אזרח ותיק ושארים מיוחדת
(18.6)	2,294	1,868	השלמת הכנסה אזרח ותיק ושארים
4.6	1,385	1,449	קצבת ניידות
3.2	498	514	נפגעי פעולות איבה
(14.5)	207	177	מזונות
0.6	171	172	פוליו

12.5	337	379	מענקי לימודים למשפחות חד-הוריות
1.3	153	155	פיצויים לנפגעי הקרנות
(12.2)	41	36	אסירי ציון וחסידים אומות עולם
8	50	54	אחרים ושונות
-	9,234	9,236	סה"כ

תשלומי גמלאות במימון אוצר

תשלומי גמלאות שבמימון משרד הביטחון (מיליוני ש"ח):

שינוי ב- %	2017	2018	גמלה
8.3%	1,132	1,226	תגמולי מילואים
(6.1%)	33	31	אבטלה למשוחררי צבא קבע
166.7%	0.3	0.8	דמי לידה לחיילות משוחררות
7.9%	1,165	1,258	סה"כ

הנהלת המוסד מביעה את הערכתה לעבודתם של עובדי המוסד לביטוח לאומי המשתקפת בדוח זה.

14.4.2019

מאיר שפיגלר

מנהל כללי ויו"ר המינהלה